

TÜRKÇE SÖZLÜKTEKİ AKRABALIK ADLARININ TASNİFİ*

*Selim EMİROĞLU***

ÖZET

Türkçe, akrabalık bildiren sözcükler bakımından dünyanın en zengin dillerinden biridir. Türkçede akrabalık ilişkilerini ifade eden pek çok sözcük bulunurken başka dillerde bir sözcükle birden fazla akrabalık isminin karşılandığı görülür. Bu durum, Türkçenin zenginliği kadar Türk kültüründe yakın ilişkilere verilen önemi de göstermektedir. Türk toplumu, gelişmiş ve güçlü akrabalık ilişkilerinin olduğu bir toplumdur. Bu ilişkiler sayesinde dayanışma, hoşgörü, beraberlik ve sorunların paylaşımı hedeflenir. Akrabalık bağı, kan hısımlığı dışında evlilik, evlat edinme ve diğer ilişki biçimleriyle genişletilir. Türkçede akrabalık adları ile ilgili pek çok yayın ve araştırma bulunmaktadır. Bu yayınlara eksikliğini tespit ettiğimiz bir çalışmayla, Güncel Türkçe Sözlüğü tarayarak ve bir tasnif sunarak katkı sağlamak istedik. Bu çalışmada, Türk Dil Kurumunun 2012 yılında geliştirip zenginleştirerek kitap biçimiyle 11. basımını yaptığı Türkçe Sözlüğüyle ağ ortamındaki Güncel Türkçe Sözlüğü birlikte incelenmiştir. Tarama modelinin uygulandığı çalışmada bulunan isimler sınıflandırılarak çeşitli alt başlıklarla ortaya konulmuştur. Sözlükte 150 kadar akrabalık ismi bulunmuştur. Bu sözcükler; eş anlamlılık, yaşa bağlı büyüklük-küçüklük, cinsiyet, akrabaların birbirine yakınlık dereceleri, öz-üvey olma durumu, kültürel yakınlaşma ve geleneklere göre, kadına ve erkeğe göre, baba, anne ve kardeşler tarafından oluşmasına göre, medeni duruma göre, birden fazla akrabalık adını karşılama durumuna göre, çokluk ve teklik anlamıyla kullanımına göre, yapısına göre ve Türkçe, yabancı, karışık olma durumuna göre sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Sözlük, Akrabalık İsimleri, Akrabalık Dereceleri.

CLASSIFICATION OF RELATIVES' NAMES IN TURKISH DICTIONARIES

ABSTRACT

Turkish is one of the richest languages on the world for the number of relatives' names it has. While there exist many words which denote relatives in Turkish, one word may express several relatives' names in other languages. This shows both the richness of Turkish and the importance given to relatives' relations. Turkish society has advanced and powerful relatives's relations. Through these

* Bu makale, 12-14 Eylül 2012 tarihlerinde Varşova Üniversitesi Şarkiyat Fakültesinin düzenlediği "II. Uluslararası Türkoloji Sempozyumu Başarı ve Zaaflarıyla Çağdaş Türkoloji"de sunulan bildiri temel alınarak oluşturulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Mevlana Üniversitesi, Türkçe Eğitimi, El-mek: selimemiroglu@hotmail.com

relationships, solidarity, tolerance, cooperation and sharing of problems are targeted. Relatives's relations are extended through marriage, adoption and other forms of relationship than blood relationship. There have been many publications and researches on relatives' names in Turkish. We want to contribute to these publications having a look at and classifying the vocabulary from the Modern Turkish Dictionary. In this work the Turkish Dictionary which was published as the 11th printing by Turkish Language Institution in 2012 and the Modern Turkish Dictionary are investigated. A particular dictionary searching model has been used and names have been classified. We can find approximately 150 relatives' names. These are classified as related to synonyms of relatives' names, related to being elder, younger, related to sex, related to closeness of relation, related to oneself and foster parents, related to cultural closeness and traditions, related to men and women, related to the formation by father, mother and sibling, related to marital status, related to one word may express several relatives' names, related to using with plural and singular meanings, related to structure of the relatives' names, related to Turkish, foreign language and mixed language.

Key Words: Turkish dictionary, relatives' names, degrees of relation.

Giriş

Söz varlığı üzerine yapılan çalışmalar söz konusu dilin olduğu kadar o dili konuşan insanların özellikleri hakkında da önemli ipuçları ortaya koyar. Bir dilin yalnızca söz varlığının incelenmesiyle, o dili konuşan ulusun yaşayışı, o toplumdaki kültür hareketleri ve başka uluslarla ilişkileri hakkında büyük ölçüde bilgi edinilebileceği (Aksan, 1998: 139) dilbilimcilerin ortak görüşüdür. Söz varlığı çalışmaları içerisinde akrabalık adlarının özel bir yeri vardır çünkü akrabalık adları bir anlamda dilin mirası olup yaşamasını ve geleceğe uzanmasını sağlar. Soydan bunu şöyle belirtir:

Temel sözcükler içinde önemli bir grup da insanın en yakın çevresi olan aile topluluğunu oluşturan bireyler arasındaki akrabalık bağlarını tanımlayan terimlerdir. Bu terimler, bireyin aile içindeki konumunu ve mensubu olduğu topluluktaki statüsünü belirtirler. Bu tür terimleri incelemekle bir ölçüde o dilin kalıtı ya da temel sözcüklerinin hangi dillerden oluştuğunu, hangi kültürlerin bu oluşuma etki ettiğini görme olanağı sağlanmış olur (Soydan, 2003: 43-56).

Türkçe Sözlük'te akraba; 1. huk. Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler. 2. Oluşma yönünden aynı kaynağa dayanan şeyler. 3. mec. Biri, diğerinin doğurduğu sonuç veya olgular olarak belirtilir. Akraba sözü Arapçadan ödünçleme olup "yakınlar" anlamındadır. Aslında bu sözcük karib (yakın) sözcüğünün çoğulu olup aslı akraba'dır. Ancak Türkçede tekil bir anlamda kullanılmış ve akraba olarak yaygınlaşmıştır.

Akrabalık genel olarak ikiye ayrılır; kan akrabalığı ve kayın akrabalığı. İlk akla gelen ise kan akrabalığıdır. Hukukta akrabalık için hısımlık kelimesi kullanılır. Türk Medeni Kanunu'nun 17. maddesinde kan hısımlığının iki türlü olduğu belirtilir: "Biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı; biri diğerinden gelmeyen de, ortak bir kökten gelen kişiler arasında yansoy hısımlığı vardır." İlgili maddeye dair şöyle bir açıklama yapılmıştır: Hısımlık biri nesepten (kan hısımlığı) öteki ise sebepten (evlenme dolayısıyla) meydana gelen (sıhri) hısımlıktır (Şener, 1998:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

108). Öncelikle kan hısımlığı ele alındığında kan hısımlığının kendi içinde ikiye ayrıldığı anlaşılır: Üst soy-alt soy kan hısımlığı ve yansoy kan hısımlığı. Kan hısımlığı kapsamında, biri diğerinden doğmuş olmak şartıyla oluşan akrabalık içindeki kişiler (anne ile kızı, dede ile torunu, torunun çocuğu vb.) üstsoy-altsoy kan hısımlığına örnektir. Öte yandan kan bağının ortak bir atada birleştiği kişiler (kardeş, kardeş çocukları, teyze, dayı vb.) yansoy kan hısımlığına örnektir.

Aynı Kanunun “Kayın Hısımlığı” başlıklı 18. maddesinde ise; “Eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur.” “Kayın hısımlığı, kendisini meydana getiren evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz.” hükümlerine yer verilmiştir.

Akrabalık, bireyleri, kan bağı, evlilik ya da evlat edinme yoluyla birbirine bağlayan bir ilişkidir. Akrabalık ilişkilerinde, tanım gereği evlilik ve aile söz konusu olsa da, akrabalık kavramı bu kurumlardan çok daha geniş kapsamlıdır.

Kişinin kan bağı ile oluşan akrabalığı elinde değilken sıhri hısımlık denilen akrabalık tercihine bağlıdır. Evlenme yoluyla gerçekleşen bu akrabalık kişinin inisiyatifinde olup kişi bir anlamda seçtiği kimselerle yakınlık kurar. Kan akrabalığı ise kişinin elinde olmadan belirlenen statüler ve bu statülerden beklenen rollerdir. Tutar bunu şöyle belirtir:

Tüm toplumlarda bebekler, bir statünün diğer statüye göre belirlendiği bir ilişkiler ağında dünyaya gelirler. Etiketlenen bu statüler sonucunda akrabalık terminolojisi teşekkül eder. Baba, anne, amca, dayı, kardeş gibi akrabalık terimleri söz konusu statüleri nitelendirmek üzere kullanılır. Böylelikle dünyaya gelen her bireyin diğer bireye göre konumu tespit edilmiş olur ve bu konuma bağlı olarak rol icra etmesi beklenir. (Tutar, 2007: 155-170)

Yakınlık ve akrabalık ilişkilerine geçmişten beri önem veren Türkler, İslamiyet’le tanıştıktan sonra İslam’ın akrabayla ilişkiyi önemseyen, akrabayı gözetmek gerektiğini vurgulayan kabulleri çerçevesinde akrabalık ilişkilerini genişletip geliştirmişlerdir. Kuran’da akrabalık ilişkilerinden söz edilmiş ve hadislerde akraba ziyaretleri (sılayırahim) nin önemi belirtilmiştir. İslam dininin akrabaya verdiği önem Türk toplumunda yansımaları bulmuş ve güçlü akrabalık ilişkileri oluşturulmuştur.

Toplumsal hayatta insanlar birbirine amca, kardeş, dayı, teyze, abla, abi gibi hitaplarla seslenir. Bunun sosyal ve psikolojik yönü kadar kültürel bir yönü de bulunur. Türk kültüründe büyüklere adlarıyla hitap etmemek ve adları hanım, bey gibi bir unvanla veya amca, teyze gibi bir akrabalık adıyla kullanmak, gelenektir (Karahana, 2009: 17-24).

Bu çalışmanın amacı Türkçedeki akrabalık adlarını tasnif etmektir. Yapılan literatür taramasında Tuncer Gülensoy’un hazırlamış olduğu “Altay Dillerindeki Akrabalık Adları Üzerine Notlar”¹ adlı eserinde akrabaların birbirlerine göre durumlarının, soyağacı biçiminde ortaya konulduğu görülmüştür. Yong Song Li’nin “Türk Dillerinde Akrabalık Adları”² başlıklı çalışması tarihî ve çağdaş Türk lehçelerindeki kan yoluyla ve evlilik yoluyla akrabalık bildiren terimlerin sözlük ve makalelerden tespit edilip bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Mehmet Ziya Binler’in hazırladığı “Türk Dünyası Aile ve Akrabalık Terimleri Sözlüğü”nde³ Türk lehçe ve ağızlarında yer alan 6850 kelime ve terim bulunur. M. Adil Özer’in hazırlamış olduğu “Türk Halk Biliminde Düşün-Evlilik-Akrabalık Terimleri Sözlüğü”⁴ adlı kitap ise halk bilimine ait çeşitli kaynak, yıllık, kitap ve dergilerin taranması ve pek çok kişi ile görüşülmesi sonucu aile ve akrabalık ile ilgili 1400

¹ Tuncer Gülensoy, Altay Dillerindeki Akrabalık Adları Üzerine Notlar, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, 1973–1974, s. 283-318.

² Yong Song Li, Türk Dillerinde Akrabalık Adları, Simurg Yayınları, İstanbul 1999.

³ Selenga Yayınları, İstanbul, 2006.

⁴ Ziya Gökalp Derneği Yayınları, Aslımlar Matbaası, Ankara 1981.

kadar terimin yer aldığı bir çalışmadır. Sözü edilen son iki çalışmada geçen terimlerin aile, evlenme, kız isteme, akrabalık törenleri, akrabalık adları ve nikâh gibi geniş bir konu çeşitliliği barındırdığını belirtmek gerekir.

Türkçe, deyimleri ve atasözlerindeki zenginlik ve çeşitliliği kadar akrabalık adları, renk adları, yemek adları, organ adları vs. adlar bakımından da zengin bir dildir. Bunlar içinde akrabalık adlarının özel bir yeri vardır. Bu durumu açıklarken Türk toplumunun yaşayışına, kültürüne ve toplumsal dinamiklerine bakmak gerekir. Türkçede akrabalık adlarının fazla oluşu, toplumsal ve kültürel yaşamın Türkçeye yansımaları gösterir. Sonuç olarak bu terimler, toplum ve birey arasındaki ilişkiyi düzenleyici bir araçtır (Crystal, 2007: 80-81).

Türkçe akrabalık adları bakımından birçok dile göre daha fazla sözcüğe sahiptir. Başka dillerin tersine dilimizde akrabalık ilişkilerinden birçoğu (baldız, görümce, bacanak, elti gibi) ayrı kavramlar halindedir (Aksan, 1998: C.I, 66) Ancak Torun kelimesini kız ve erkek torun olarak detaylandırarak kadar zengin akrabalık adlarına sahip diller de (örn. Urdu dili) bulunmaktadır (Soydan, 2003: 43-56).

Tarihî seyir içerisinde akrabalık terimlerini Orhun Abidelerinden başlayarak takip etmek mümkündür. Gömeç, çalışmasında Köktürk belgelerinde *kang*, *ög*, *ini*, *eçü* gibi günümüzde kullanılan akrabalık adlarının kökeni olan sözcükleri tespit etmiştir (Gömeç, 2001: 1-6). Aynı yazar bir başka makalesinde (Gömeç, 2001: 10-19) ise DLT'deki akrabalık sözcüklerini belirlemiştir. Türkçenin ilk sözlüğü olan DLT'de 60 kadar akrabalık isminin bulunduğunu belirtir. Her yönüyle Türk dilinin yapıtlarından biri olan DLT akrabalık adları bakımından zengin bir kaynaktır. Caferoğlu, Kaşgarlı Mahmud'un eserini içerdiği akrabalık adları yönüyle ve Türk hukukuna olan katkısı bakımından şu şekilde belirtir:

Kaşgarlı Mahmud'un Türkçeye olan bu katkısı günümüze ulaşan bir etki bırakmıştır. Bu suretle büyük Türk filoloğu aile örgütlenmesi ve aile hukuku için kendince gerekli gördüğü akraba adlarını da sözlüğüne almış, Türk hukuku tarihi için büyük bir hizmete ve araştırmalara yol açmıştır. Böylelikle Türk aile ocağı da aydınlanmış ve ışıklandırılmıştır (Caferoğlu, 1972: 22-26).

DLT'den günümüze Türkçe, akrabalık adları yönüyle zenginliğini ve kendine özgü yapısını korumuştur. Sahip olduğu pek çok akrabalık terimi ile diğer diller karşısında üstün bir yer tutmuştur. Bunu örneklerle açıklamak mümkündür:

Örneğin Almancada bir tek Schwagerin sözcüğüyle, İngilizcede sister-in-law, Fransızcada belle-soeur'le dile getirilen dört ayrı ilişki Türkçede baldız, elti, görümce, yenge gibi dört ayrı kavramla anlatılır. Aynı biçimde, Türkçedeki kayın birader (kayın), enişte ve bacanak, bu üç dilde birer sözcükle karşılır: Almancada Schwager, İngilizcede brother-in-law, Fransızcada beau-frere. Ayrıca, yukarıda geçen Schuuaagerin'in, bu Schvoager sözcüğünün dişisi olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır. Bugün Türkiye Türkçesinde kullanılan bu gibi kavramların sayısının kırktan fazla olduğunu ve bunlardan büyük bir bölümünün Türkçe kökenli bulunduğunu görürüz (Aksan, 1999: 61).

Yöntem

Bu çalışmada yöntem olarak tarama modeli kullanılmıştır. Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlük'ü hem kitap olarak hem de ağ ortamında taranmış olup elde edilen bulgular tasnif edilmiş, çeşitli yorum, öneri ve değerlendirmelere ulaşılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada meydana çıkan tasnif genel hatlarıyla aşağıdaki şekilde olup tespit edilen 150 kadar sözcük bu tasnif doğrultusunda değerlendirilmiştir:

1. Eş Anlamlılık Bakımından Akrabalık Adları
2. Yaşa Bağlı Büyüklük-Küçüklük Bakımından Akrabalık Adları
3. Cinsiyet Bakımından Akrabalık Adları
4. Akrabaların Birbirine Yakınlık Dereceleri Bakımından Akrabalık Adları
 4. 1. Kan Hısımlığı
 4. 1. 1. Birinci Derece Akrabalık
 4. 1. 2. İkinci Derece Akrabalık
 4. 1. 3. Üçüncü Derece Akrabalık
 4. 1. 4. Dördüncü Derece Akrabalık
 4. 2. Kayın Hısımlığı
 4. 2. 1. Birinci Derece Akrabalık
 4. 2. 2. İkinci Derece Akrabalık
 4. 2. 3. Üçüncü Derece Akrabalık
 4. 2. 4. Dördüncü Derece Akrabalık
5. Öz-Üvey Olma Durumuna Göre Akrabalık Adları
6. Kültürel Yakınlaşma ve Geleneklere Göre Akrabalık Adları
7. Kadına ve Erkeğe Göre Akrabalık Adları
8. Baba, Anne ve Kardeşler Tarafından Oluşmasına Göre Akrabalık Adları
9. Medeni Duruma Göre Akrabalık Adları
10. Birden Fazla Akrabalık Durumunu Karşılmasına Göre Akrabalık Adları
11. Çokluk ve Teklik Anlamıyla Kullanımına Göre Akrabalık Adları
12. Yapı Bakımından Akrabalık Adları
13. Türkçe, Yabancı ve Karışık Olma Durumuna Göre Akrabalık Adları

Yapılan taramada Güncel Türkçe Sözlük'te akrabalık adı olarak pek çok sözcük bulunmuştur. Ancak bunlardan akrabalık adı olarak kullanılan ve sevgi ifade eden söyleyişler (cicianne, kayınço vb.), argo ifadeler (ihtiyar, moruk, kocakarı vb.) ses değişimine uğramış biçimler (ana, karındaş, nene vb.), özellikle karı, koca ve çocuk için kullanılan çeşitli yakıştırmalar (herif, elkızı, yavru vb.), aile içi iletişimde saygı bildiren kalıplar (efendi, ağababa, ata vb.) akrabalık adı olarak kullanılan cinsiyeti belirten sözcükler (bayan, bey, er vb.), modern kullanımlar (partner) ve henüz evlilik yoluyla bir akrabalığa dönüşmeyen ifadeler (sözlü, nişanlı, yavuklu vb.) tasnife dâhil edilmemiştir.

Çalışmanın sonunda bir sözlük yer almaktadır. Bu sözlükte tarama sonucu tespit edilen ve akrabalık adı bildiren tüm sözcükler (tasnifte yer almayanlar da dâhil) bulunmaktadır.

1. Eş Anlamlılık Bakımından Akrabalık Adları

Tespit edilen akrabalık adları eş anlamlılık bakımından aşağıda sıralanmıştır: En çok bilinen ve kullanılan akrabalık adına, eş anlamlılarını temsilen başta yer verilmiştir. Parantez içindeyse ilgili akrabalık adının sözlükteki eş anlamlıları belirtilmiştir.

Abla

Abi (Ağa, Ağabey, Ede, Efe)

Baba (Peder)

Amca Kızı (Böle, Emmi Kızı, Kuzin, Yeğen)

Amca Oğlu (Amcazade, Böle, Emmi Oğlu, Kuzen, Yeğen)

Amca (Emmi)

Analık (Üvey Anne)

Anne (Valide)

Anneanne (Ebe)

Babaanne

Bacanak

Baldız

Besleme (Besleme Kız, Beslemelik, Beslek)

Büyükanne (Kadinnine, Nine)

Çocuk (Bala, Çağa, Etfal, Evlat, Kerime, Kız, Kızan, Mahdum, Oğul, Oğlan, Sabi, Sübyan, Tıfil, Uşak, Velet)

Damat (Güveyi, İç Güveyisi)

Dayı

Dayı Kızı (Böle, Kuzin, Yeğen)

Dayı Oğlu (Dayı Zade, Böle, Kuzen, Yeğen)

Dede (Büyükbaba, Büyükpeder)

Dünür

Ebeveyn

Elti

Enişte

Evlatlık (Oğulluk)

Görümce

Hala Kızı (Böle, Kuzin, Yeğen)

Hala Oğlu (Böle, Halazade, Kuzen, Yeğen)

Hala (Bibi)

Haminne

Turkish Studies

Hemşirezade (Yeğen)
 Kardeş (Ahi, Birader, Dadaş)
 Karı (Avrat, Ayal, Eş, Ehil, Gelin, Refika, Hanım, Harem, Hatun, Zevce)
 Kayın (İni, Kayınbirader)
 Kayınbaba (Babalık, Kayınpeder, Kaynata)
 Kayınvalide (Hanımanne, Kaynana)
 Kız Kardeş (Bacı, Hemşire, Şvester)
 Kirve
 Koca (Ağa, Ehil, Eş, Refik, Zevç)
 Kuma (Ortak)
 Sağdıç
 Süt Baba
 Süt Kardeşi
 Süt Kız
 Süt Oğul
 Sütanne, Sütine
 Teyze
 Teyzezade (Böle, Kuzen, Yeğen)
 Torun (Ahfat, Döl Döş, Oğul Uşak)
 Üvey Baba (Babalık)
 Üvey Kardeş (Taygeldi)
 Yenge (Bula, Gelin Abla)

Türkçe, akrabalık adlarının sadece sayıca fazlalığı olarak değil, eş anlamlıları bakımından da zengin bir dildir. Türkçe kökenli veya yabancı dillerden dilimize geçmiş akrabalık durumunu karşılayan birçok eş anlamlı sözcük bulunur.

2. Yaşa Bağlı Büyüklük-Küçüklük Bakımından Akrabalık Adları

Bazı akrabalık adları yaş olarak büyüklük-küçüklük anlamı verir. Bu sözcükler şunlardır:

Büyüklük: *Abi (Ağa, Ede, Efe, Ağabey), Abla, Anneanne (Ebe), Babaanne, Büyükanne (Nine, Kadınnine), Dede (Büyükbaba, Büyükpeder), Haminne (anneannenin annesi), Kayınbaba (Kayınpeder, Kaynata), Kayınvalide (Kaynana, Hanımanne).*

Küçüklük: *Çocuk (Kız, Kızan, Bala, Çağa, Mahdum, Oğlan, Etfal, Sabi, Sübyan, Tifil, Uşak, Velet) ve Torun (Oğul Uşak, Ahfat, Döl Döş) ile Kız Kardeş (Bacı, Hemşire, Şvester).*

Sözlükte madde başı olarak erkek kardeşin olmayıp kız kardeşin bulunduğu görülür. Bu durum, halk arasında kardeş denilince önce erkeğin anlaşılmasından kaynaklanır. Kardeş kelimesi tek başına kullanıldığında ise yaş olarak büyüklük-küçüklük ya da cinsiyet durumu

belirtmemektedir. Kişi, kendisinden büyük veya küçük (abla, abi) kardeşlerini yeri geldiğinde sadece kardeş olarak belirtebilir.

Diğer akrabalık adlarında yaşa bağlı bir anlam çıkarmak mümkün olmamaktadır. Örneğin dayı sözcüğü ele alındığında, dayı olacak bireyin yaşını belirlemek mümkün değildir. Bir kimsenin birden fazla dayısı varsa bunları küçük dayı, ortanca dayı, büyük dayı biçiminde ya da isimleriyle birlikte kullanarak (Ahmet Dayı, Oğuz Dayı vs.) ifade etmesi gerekir.

3. Cinsiyet Bakımından Akrabalık Adları

Cinsiyet bakımından akrabalık adlarını kadın, erkek ve nötr (yansız) biçiminde ayırmak gerekir. Sözlükte geçen ve cinsiyet olarak kadını belirten akrabalık adları şunlardır:

Kadın: *Abla, Amca Kızı (Emmi Kızı, Kuzin) Analık (Üvey Anne), Anne (Valide), Anneanne (Ebe), Babaanne, Baldız, Besleme (Besleme Kız, Beslemelik, Beslek), Büyükanne (Nine, Kadinnine), Dayı Kızı (Kuzin), Elti, Görümce, Hala (Bibi), Hala Kızı (Kuzin), Haminne, Karı (Avrat, Gelin, Refika, Hanım, Harem, Hatun, Zevce, Ayal), Kayınvalide (Kaynana, Hanımanne), Kerime (Kız), Kız Kardeş (Bacı, Hemşire, Şvester), Kuma (Ortak), Süt Kız, Sütanne (Sütnine), Teyze, Yenge (Bula, Gelin Abla).*

Sözlükte geçen ve cinsiyet olarak erkeği belirten akrabalık adları şunlardır:

Erkek: *Abi (Ağa, Ede, Efe, Ağabey, Birader, Dadaş), Ahfat, Amca (Emmi), Amca Oğlu (Amcazade, Emmi Oğlu, Kuzen), Baba (Peder), Babalık (Üvey Baba), Bacanak, Dayı Oğlu (Dayı Zade, Kuzen), Dede (Büyükbaba, Büyükpeder), Enişte, Hala Oğlu (Halazade, Kuzen), Kayın (Kayınbirader, İni), Kayınbaba (Kayınpeder, Kaynata), Koca (Ağa, Refik, Zevç, Damat, Güveyi, İç Güveyisi), Kızan, Mahdum, Oğlan, Oğul, Süt Baba, Süt Oğul, Teyzezade.*

Oğul ve zade sözcüklerinin özellikle geçmiş dönemlerde cinsiyet ayrımı belirtmeden, hem kız hem de erkek çocuk için kullanıldığı düşünülürse *teyzezade* her iki akrabalık adını da karşılar ancak sözlük anlamı bakımından teyzezadenin günümüzde *teyze oğlu* kullanımı yani erkek cinsiyetini belirttiği anlaşılmaktadır. Çünkü *hala oğlu, hala kızı; amca oğlu, amca kızı* gibi 4. Derece akrabaları birbirinden ayırmak ve akrabalık ilişkisinin adını koymak için oğlu ve kızı sözcüklerinden yararlanılır. Oysa sözlükte *teyze oğlu ve teyze kızı* bulunmamaktadır.

Sözlükte geçen ve cinsiyet olarak nötr (yansız) olan yani cinsiyet olarak belli bir netlik taşımayan akrabalık adları şunlardır:

Nötr (Yansız): *Böle, Çocuk (Bala, Çağa, Etfal, Velet, Sabi, Sübyan, Tıfıl, Uşak, Evlat), Eş (Ehil), Evlatlık (Oğulluk), Hemşirezade, Kardeş (Ahi), Kirve, Sağdıç, Süt Kardeşi, Torun (Döl Döş, Oğul Uşak), Üvey Kardeş (Taygeldi), Yeğen.*

Kirve sözcüğünü nötr (yansız) olarak ele almak doğru olacaktır. Sözlükte de cinsiyet ayrımı belirtilmeden açıklanmıştır. Ancak toplumdaki genel kabul kirvenin erkek olacağı yönündedir. Yani çocuğu sünnet sırasında kucağında tutan kişi bir ailenin erkek üyesi olmalıdır. Kirve olan kişinin varsa eşi de akrabalık ilişkileri bakımından kirve olarak adlandırılabilir. Dolayısıyla kirvelik geleneği ile kurulan bir ilişkide asıl rolü oynayan erkekse de kadın da eşi sebebiyle bu sıfatı alabilir.

4. Akrabaların Birbirine Yakınlık Dereceleri Bakımından Akrabalık Adları

4. 1. Kan Hısımlığı

4. 1. 1. Birinci Derece Akrabalık

Birinci derece kan akrabalığını çekirdek ailede görmek mümkündür. Anne, baba ve çocuk(lar) biçiminde. Türk toplumunda daha çok çekirdek aile tipi görülür. Birleşik aile tipi denilen birden fazla çekirdek ailenin bir arada yaşadığı ailelere sık rastlanmaz.

Kan hısımlığı hukukta da belirtildiği gibi doğum sayısı ile belli olur. Kişinin yakınlarının kaçınıcı derece akraba oldukları doğum sayısı ile anlaşılır. Birinci derece akrabalık hukukta belirtildiği gibi biri diğerinden gelen kişiler arasında oluşan üstsoy-altsoy biçimindeki bir hısımlıktır.

Erkek veya kadın bir kişinin birinci derece kan hısımları, ebeveyni (anne ve baba) ile çocuklarıdır. Türkçe sözlükte kişinin birinci derece kan hısımları olarak geçen sözcükler şunlardır: *Anne (Valide), Baba (Peder), Ebeveyn, Çocuk (Bala, Çağa, Etfal, Evlat, Kerime, Kız, Kızan, Mahdum, Oğul, Oğlan, Sabi, Sübyan, Tifil, Uşak, Velet).*

4. 1. 2. İkinci Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin ikinci derece kan hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Kardeş (Kız Kardeş, Şvester, Hemşire, Abla, Abi, Ağa, Ağabey, Efe, Ahi, Bacı, Birader, Ede, Dadaş), Dede (Büyükbaba, Büyükpeder), Torun (Ahfat, Döl Döş), Anneanne (Ebe), Büyükanne (Kadinnine, Nine), Babaanne.*

Yukarıda belirtilen akrabalık adları doğum sayısına bağlı olarak ikinci derece kan hısımlığı içerisinde yer alır. Örneğin bunlardan kardeş, kişinin kendisinin anne babası ile arasındaki doğum münasebeti bir doğum ve kardeşinin de benzer şekilde yaşadığı doğum da ikinci bir doğum sayıldığından, yani kişinin kendisinden kardeşine uzanan iki çizgi bulunmasından dolayı ikinci derece sayılır. Ancak kardeş hukuki tabirle yansoy bir kan hısımlığıdır. Oysa kişinin dedesi ile arasında, ikinci derece akrabalık bulunur ve kardeşinden farklı olarak üst soy-alt soy biçiminde gerçekleşen bir kan hısımlığı vardır. Bu yönüyle ikinci derece kan hısımları da kendi içinde üst soy-alt soy kan hısımlığı ve yansoy kan hısımlığı olarak ikiye ayrılır.

Büyükanne ile *büyükbaba* hem *anne* hem de *babanın* anne ve babası olarak bir karışıklığa sebep olmaktadır. Yine eş anlamlıları olan *dede* ve *nine* sözcükleri de hangi aile büyüğünü karşıladığı yönüyle net değildir. Örneğin bir çocuk hem annesinin hem de babasının babasına *dede* diyebilir. Dedeleri ayırmak için ancak Ahmet Dede, Ekrem Dede şeklinde daha belirgin ifadeler kullanılmalıdır. Benzer durum, hem babasının hem de annesinin annesine *nine* ya da *büyükanne* olarak seslendiğinde de görülür. Bu noktada *büyükbaba* ve *büyükannenin* hangi akrabayı belirttiği tam olarak anlaşılammamaktadır. Ancak Türkçede babanın annesi ile annenin annesini birbirinden ayırmak için *babaanne* ile *anneanne* ifadeleri kullanılır.

4. 1. 3. Üçüncü Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin üçüncü derece kan hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Amca (Emmi), Teyze, Hala (Bibi), Dayı, Haminne, Yeğen* (Kardeş çocuğu anlamıyla), *Hemşirezade* (Kız kardeşin çocuğu).

4. 1. 4. Dördüncü Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin dördüncü derece kan hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Amca Kızı (Böle, Emmi Kızı, Kuzin, Yeğen), Amca Oğlu (Amcazade, Emmi Oğlu, Böle, Kuzen, Yeğen), Dayı Kızı (Böle, Kuzin, Yeğen), Dayı Oğlu (Dayı Zade, Böle, Kuzen, Yeğen), Hala*

Turkish Studies

Kızı (Böle, Kuzin, Yeğen), Hala Oğlu (Halazade, Böle, Kuzen, Yeğen), Teyzede (Kuzen, Böle, Yeğen).

Böle ve *yeğen* sözcükleri, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin amca, dayı, teyze ve hala çocukları için kullanılan Türkçe akrabalık adlarıdır. Ayrıca yabancı dillerden dilimize geçmiş kız yeğen için *kuzin*, erkek yeğen için *kuzen* kullanımı vardır. *Kuzen* ve *kuzin* sözcükleri tıpkı Türkçedeki *böle* ve *yeğen* gibi kardeş çocukları arasındaki akrabalığı belirtmek için kullanılmaktadır. Ancak *kuzen* erkek yeğen, *kuzin* kız yeğen demektir. Oysa Türkçede sözcük grubu biçiminde amca kızı, amca oğlu, dayı kızı, dayı oğlu, hala kızı ve hala oğlu gibi akrabalık adları ile sözü edilen bu akrabalıklar netleştirilmiştir. Dolayısıyla yabancı sözcük kullanımı özentisine kapılmadan dilimizdeki mevcut söz varlığı ile ve net bir şekilde akrabalık ilişkilerini isimlendirmek mümkündür.

Belli bir dereceden sonraki akrabalara uzak akraba denir. Halk dilinde bu akrabalıklar zincirleme isim tamlaması biçiminde, uzun bir şekilde belirtilir. Örneğin “babamın dayısının oğlunun karısı”. Bu türden genişleyen akrabalıkları tanımlamak güçleşmektedir. Akrabalık bağları belli bir merkezden başlatılır. Ancak bu merkezde başlayan akrabalık halka halka genişler ve genişledikçe de zayıflar (Buran, 2000:173-178).

4. 2. Kayın Hısımlığı

Akrabalık, hısımlık anlamına da gelir ve hukukta evlilik yoluyla meydana gelen bu hısımlığa sıhri hısımlık, dünür hısımlığı veya kayın hısımlığı denir. Bu nedenle eşler arasındaki ilişki de bir akrabalık sayılır. Kayın hısımlığı da tıpkı kan hısımlığı gibi derecelendirilir.

Kan bağı olan akrabalarımızın gerçekleştirdikleri evliliklerle oluşan yeni yakınlıklar, hısımlık kapsamında değerlendirilir. Örneğin kardeşimiz kan bağı yoluyla akrabamızdır fakat kardeşimizin eşi (yenge) bizim için hısımlıktır.

4. 2. 1. Birinci Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin birinci derece kayın hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Kayınbaba, (Kayınpeder, Kaynata), Kayınvalide (Kaynana, Hanımanne).*

Kişinin birinci derece kayın hısımları, tıpkı kan hısımlarında olduğu gibidir. Bu kapsamda kişinin eşinin başlattığı bir akrabalık ve yakınlık söz konusudur. Eş, aileyi oluşturan ve tüm bu akrabalık ilişkilerini başlatan birey olarak merkeze alındığında eşin anne ve babası kişinin birinci dereceden kayın hısımları olur.

4. 2. 2. İkinci Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin ikinci derece kayın hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Baldız, Görümce, Kayın (Kayınbirader, İni).*

Bu kapsamda yer alan akrabalık adları, eşin kardeşlerinin ikinci derece bir hısımlık oluşturduğunu göstermektedir.

4. 2. 3. Üçüncü Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin üçüncü derece kayın hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Bacanak, Elti, Enişte, Yenge (Bula, Gelin Abla).*

Kız kardeşlerin kocalarının (bacanak) ya da erkek kardeşlerin karılarının (elti) birbirlerine göre akrabalık durumları aynı kapsamda değerlendirildiğinde bunlar üçüncü derece bir hısımlık içinde belirtilebilir. Birbirine bakan bu akrabalık ilişkisinde yabancıları, kardeşler aracılığıyla yaklaştıran bir ilişki ağı bulunmaktadır.

Kardeş karısı anlamında kullanılan *yengeyi* de üçüncü derece kayın hısımlığı içerisinde ele almak doğru olabilir. Ancak şunu da belirtmek gerekir. Kişinin kardeşinin eşi olarak *yenge*, o kişiye göre üçüncü bir derece uzaklıktadır. Kardeşin eşi kullanımıyla kişiye göre üçüncü derece bir kayın akrabalığı oluşturur. Oysa *yenge* olan kişinin cephesinden bakıldığında, *yengeye* göre, eşinin kardeşi, görümce veya kayın olur ki bu da ikinci derece bir kayın akrabalığıdır. Aynı durum kız kardeşin kocası olan *enişte* için de geçerlidir. Bu ilişki biçimleri akrabaların birbirlerine göre durumlarının aynı derecelerle belirtilemeyeceğini de göstermektedir.

4. 2. 4. Dördüncü Derece Akrabalık

Sözlükte geçen ve bir kimsenin dördüncü derece kayın hısımları sayılabilecek isimler şunlardır: *Dünür*

Dünür, eşlerin baba ve analarının birbirlerine göre durumudur. Bu nedenle kaynana ve kayınbabalar arasındaki bir akrabalık biçimi olduğundan dördüncü derece gibi uzak bir kayın hısımlığı kapsamına almak uygun olur.

5. Öz-Üvey Olma Durumuna Göre Akrabalık Adları

Kan akrabalığı ve kayın akrabalığı dışında, yapılan ikinci evliliklerle veya evlat edinme yoluyla meydana gelen akrabalıklar da bulunmaktadır. Sözlükte bu kapsamda geçen akrabalık isimlerini şu şekilde belirtebiliriz:

Baba-- Üvey Baba (Babalık)

Öz Kardeş-- Üvey Kardeş (Taygeldi)

Çocuk—Üvey Çocuk

Evlat--Evlatlık (Oğulluk, Besleme)

Anne--Analık (Üvey Anne)

Taygeldi, sözlükte ikinci kez evlenen kadının beraberinde getirdiği çocuk veya çocuklar olarak açıklanmıştır. Bu açıklama taygeldinin üvey çocuk veya çocuklar olduğu anlamını taşımaktadır. Balaman'a göre taygeldi, çocuklu dul bir erkekle çocuklu dul bir kadının çocuklarının ve kendilerinin evlenmeleriyle ortaya çıkan evlilik olaylarıdır (Balaman, 2002: 45). Bu durumda dul ve çocuklu erkekle dul ve çocuklu bir bayanın evlenmesi sonucu oluşan bir evlilik söz konusudur ve bu evlilikte sözlükte açıklanandan farklı olarak sadece kadının beraberinde getirdiği çocuklar değil, erkeğin sahip olduğu çocuklar da aynı çatı altında toplanabilir. Balaman, buradaki tay sözcüğünün *denk* anlamında kullanıldığını ve bir anlamda denkliğin sağlandığını açıklar.

6. Kültürel Yakınlaşma ve Geleneklere Göre Akrabalık Adları

Türk kültüründe yakın ilişkilere büyük önem verilir. Akrabalık ilişkileri çok gelişmiştir. Yardımlaşma, dayanışma ve paylaşım amacıyla yakın ilişkiler canlı tutulmaya çalışılır. Kan bağı veya evlilikle genişleyen akrabalık ilişkileri dışında kültürel yakınlaşma ve geleneklerin etkisiyle de yabancılarla akrabalıklar oluşturulur. Bazen kurulan bu akrabalıklar kan bağı ile şekillenen ilişkiler kadar yakın ve samimi olabilir. Sözlükte bu tür akrabalık ilişkileri kapsamında şu sözcükler görülür: *Kirve, Kuma (Ortak), Sağdıç, Sütanne (Sütnine), Süt Baba, Süt Kardeşi, Süt Kız, Süt Oğul*.

Kirvelik, dini cephesi bulunan bir akrabalık türüdür. Bu gelenek, akrabalık ilişkilerini genişletmek yanında ekonomik anlamda varlıklı ilişkiler kurmak, paylaşım ve yardımlaşma imkânları oluşturmak düşüncesiyle yaşatılmaktadır.

“Aynı erkekle evli olan kadınların birbirine göre adı, ortak” anlamına gelen kuma, gelenekler çerçevesinde meydana gelen bir akrabalık ilişkisidir. Eskiden yaygın olarak görülen bu

gelenek, Türk Medeni Kanunu'nun resmi nikâhlı olarak tek bir eşe müsaade etmesiyle günümüzde sadece dini nikâh kıyılarak oluşturulan bir akrabalık ilişkisi olarak varlığını sürdürmektedir. Bir anlamda evliliğe ortak olma demek olan kumalık, zaruri haller (hastalık gibi) dışında toplum tarafından onay görmemektir.

Kumanın Türk toplumunda bir gelenek olarak bulunup bulunmadığı üzerinde tartışmalar yer alır. Gökalp, Türkçülüğün Esasları'nda eski Türklerde kumanın bulunduğunu fakat kumaların asıl eşler kadar itibarının olmadığını belirtmiştir:

Eski Türklerde, eş (karı) yalnız bir tane olmayabilirdi. Emperyalizm devirlerinde hakanların ve beylerin, bu gerçek eşten başka kuma adıyla başka illere mensup odalıkları da bulunabilirdi. Fakat bu kumalar, gerçek eş niteliğinde değildiler. Türk töresi, bunları, resmen eş tanımazdı (Gökalp, 2011: 77).

Gülensoy ise (1973–1974, 283-318) kuma sözcüğünün Türkçede olmadığını, sonradan Türkçeye yerleştiğini belirtir:

Kuma sözü eski Türkçede kullanılmamaktadır. Bu kelime Türklerin İslamiyet'le karşılaşmalarından ve İslam şeriatine göre çok karılı bir hayata girmelerinden sonra Moğolca kuma “konkubine” dan Türkçeye yerleşmiş olmalıdır.

Gelenekler çerçevesinde yaşatılan bir başka akrabalık türü de sütanneliktir. Bu yakınlaşma beraberinde sütannenin akrabalarının (sütbaba ve sütkardeşler) akraba sayılması gerektirir. Çocuğun, annesi dışında sütünü emdiği kadın onun sütannesi sayılır. Sütannelik genellikle zaruri haller (öz annenin sütünün kesilmesi, hastalık vb.) sonucu meydana gelir. Toplum adeta sütannelikle, çocuğun gelişme döneminde sorumluluk, yardımlaşma ve paylaşımı esas alan bir ortaklık geliştirir. Bu ilişki daha sonra tıpkı kan ve evlilik yoluyla oluşturulan bir akrabalık gibi varlığını devam ettirir.

7. Kadına ve Erkeğe Göre Akrabalık Adları

Akrabalık adlarından bazıları sadece erkek veya kadına göre açıklanabilir. Bu adlar aşağıda sıralanmıştır:

Erkeğe göre akrabalıklar: *Bacanak, Baldız, Karı, Kirve.*

Kadına göre akrabalıklar: *Elti, Görümce, Koca, Kuma.*

Diğer akrabalık adlarında kişinin kadın veya erkek oluşuna göre akrabalıkları açıklamak mümkün görünmemektedir. Örneğin *dayı, kayın, kaynana* gibi sözcükler hem erkek hem de kadın için aynı biçimde akrabalıkları karşılamaktadır.

8. Baba, Anne ve Kardeşler Tarafından Oluşmasına Göre Akrabalık Adları

Akrabalıkların bazılarının baba, anne veya kardeşler tarafından oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamdaki akrabalık adları şunlardır:

Baba tarafından oluşan akrabalıklar: *Amca (Emmi), Amca Kızı (Emmi Kızı, Böle, Kuzin, Yeğen), Amca Oğlu (Emmi Oğlu, Amcazade, Böle, Kuzen, Yeğen), Babaanne, Hala (Bibi), Hala Kızı (Böle, Kuzin, Yeğen), Hala Oğlu (Halazade, Böle, Kuzen, Yeğen), Yenge (Bula).*

Anne tarafından oluşan akrabalıklar: *Anne, Anneanne (Ebe), Dayı, Dayı Kızı (Böle, Kuzin), Dayı Oğlu (Dayı Zade, Böle Kuzen, Yeğen), Haminne, Teyze, Teyzezade (Böle, Kuzen, Yeğen), Yenge (Bula).*

Kardeşler tarafından oluşan akrabalıklar: *Enişte, Hemşirezade, Süt Kardeşi, Üvey Kardeş, Yeğen, Yenge.*

9. Medeni Duruma Göre Akrabalık Adları

Akrabalık adlarından bazılarının medeni durum bakımından evli olma, çocuğu olma, evlenmiş olma anlamı taşıdığı görülür. Aşağıda verilen akrabalık adları buna örnektir. Geri kalanlar ise ya bekâr yani evli olmama durumunu belirtir ya da medeni durum itibariyle herhangi bir netlik taşımaz.

Analık (Üvey Anne), Anne (Valide), Anneanne (Ebe), Baba (Peder), Babaanne, Babalık (Üvey Baba), Büyükanne (Kadinnine, Nine), Dede (Büyükbaba, Büyükpeder), Dünür, Ebeveyn, Elti, Enişte, Haminne, Karı (Avrat, Eş, Ehil, Gelin, Refika, Hanım, Harem, Hatun, Zevce, Ayal), Kayınbaba (Kayınpeder, Kaynata), Kayınvalide (Kaynana, Hanımanne), Koca (Ağa, Ehil, Eş, Refik, Zevç, Damat, Güveyi, İç Güveyisi), Kuma (Ortak), Sağdıç, Süt Baba, Sütanne (Sütnine), Yenge (Bula, Gelin Abla).

Sağdıç sözcüğünün medeni durum bakımından evli olduğu anlaşılabilir grubuna dâhil edilmesi, toplumda sağdıçların evlilik tecrübesine sahip olanlardan seçilmiş olmasıyla açıklanabilir.

10. Birden Fazla Akrabalık Durumunu Karşılayan Akrabalık Adları

Bazı akraba adları birden fazla akrabalık durumunu karşılamaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır. Örneğin *yeğen* denilince kardeş çocuğu da akla gelebilir, teyze çocuğu da. Örneğin *enişte* kelimesi teyzenin, halanın, kız kardeşin ve hatta baldızın kocasını tarif etmek için de kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu tür akrabalık adları daha geniş bir kullanıma sahiptir.

Bazılarında ise cinsiyetin belirsiz oluşu nedeniyle söz konusu akrabalık adı birden fazla akrabalık durumunu karşılamaktadır. Örneğin *dünür* sözcüğünde, dünürün akrabalığı düzeyinde, eşlerin annelerinin mi babalarının mı kastedildiği anlaşılamamaktadır.

Geniş bir kullanıma sahip olan ve birden fazla akrabalık durumunu karşılayan adların karışmasını önlemek ve bunları birbirinden ayırt etmek için akrabalık bildiren kelimenin önüne kişi adı getirilebilir (Asuman Yenge, Mahmut Enişte, Yasin Dede gibi), küçük ve büyük sözcükleri getirilebilir (küçük yeğenim, büyük yengem gibi) veya akrabalık adından sonra isim getirilebilir (torunum Semra, sağdıçım Cengiz gibi).

Sözlükte geçen ve birden fazla akrabalık durumu belirten sözcükler şunlardır: *Babalık, Böle, Büyükanne (Kadinnine, Nine), Dede (Büyükbaba, Büyükpeder), Enişte, Kayınvalide (Kaynana, Hanımanne), Kuzen, Kuzin, Yeğen, Yenge (Bula, Gelin Abla).*

Dünür, Evlatlık (Oğulluk), Kardeş, Kirve, Oğul Uşak, Sağdıç, Süt Kardeşi, Torun, Uşak, Üvey Kardeş (Taygeldi), Velet.

11. Çokluk ve Teklik Anlamıyla Kullanımına Göre Akrabalık Adları

Çokluk anlamı ile kullanım: Yabancı dillerden çokluk anlamıyla dilimize giren veya Türkçede bulunan bazı akrabalık adları, çokluk eki almadığı halde birden fazla aile üyesi ve akrabayı belirtir. Bu sözcüklerden *Ahfat* (Erkek torunlar), *Ebeveyn* (Anne ve baba), *Etfal* (Çocuklar) ve *Sübyan* sözcükleri dilimize girdiği biçimde çokluk anlamını korumuş ve bu biçimde kullanılmıştır. *Döl Döş* (Çocuklar ve torunlar, soy sop) *Kızan* (3. Çoluk çocuk) *Oğul Uşak* (Çocuklar ve torunlar) ve *Taygeldi* (İkinci kez evlenen kadının beraberinde getirdiği çocuk veya çocuklar) sözcükleri ise Türkçe kökenli sözcükler olup çokluk eki almadıkları halde yerine göre çokluk bildiren akrabalık adlarıdır. *Döl döş* ve *oğul uşak* sözcüklerindeki ikileme yapısının çokluk eki almadan çokluk ifade ettiği anlaşılmaktadır.

Teklik anlamı ile kullanım: Çokluk anlamı ile kullanılan akrabalık adlarının tersine *evlat* (Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk) teklik anlamı ile kullanılır. Çokluk anlamı ifade etmesi gerekirken *evlat* sözcüğünün bugün için teklik kullanımı yaygındır.

12. Yapı Bakımından Akrabalık Adları

Türkçe kökenli akrabalık adları yapı bakımından basit, türemiş ve birleşik olarak aşağıda sıralanmıştır:

Basit: *Abla, Abi (Ede, Efe), Anne, Baba, Bacanak, Baldız, Bacı, Bibi, Böle, Bula, Çocuk (Bala, Çağa, Oğul, Uşak), Dadaş, Dayı, Dede, Ebe, Elti, Karı (Avrat, Gelin, Hanım, Hatun), Kayın (İni), Kız, Koca (Güveyi), Nine, Teyze, Yeğen, Yenge, Torun, Dünür, Kirve, Kuma (Ortak).*

Türemiş: *Analık, Babalık, Besleme, Evlatlık, Görümce, Kardeş, Kızan, Oğlan, Oğulluk, Sağdıç.*

Birleşik: Büyükleri ve giderek uzaklaşan akrabaları ifade etmek için daha çok birleşik sözcüklerin kullanıldığı görülür. Bu kapsamda sözlükte geçen ve birleşik ya da ayrı yazılan akrabalık adları şunlardır: *Ağabey, Amca Kızı, Amca Oğlu (Amcazade), Anneanne, Babaanne, Büyükanne, Büyükbaba (Büyükpeder), Dayı Kızı, Dayı Oğlu (Dayı Zade), Döl Döş, Emmi Kızı, Emmi Oğlu, Gelin Abla, Haminne, Hanımanne, Hala Kızı, Hala Oğlu, İç Güveyisi, Kayınbaba (Kayınpeder, Kaynata), Kayınbirader, Kayınvalide (Kadınnine, Kaynana), Kız Kardeş, Oğul Uşak, Öz Kardeş, Sütanne (Sütnine), Süt Baba, Süt Kardeşi, Süt Kız, Süt Oğul, Teyzede, Üvey Anne, Üvey Baba, Üvey Kardeş (Taygeldi).*

Yabancı kökenli sözcükler yapısal anlamda basit sayılır. Sözlükte yer alan yabancı kökenli akrabalık adları şunlardır:

Yabancı: *Ahfat (A), Ahi (A), Amca (A), Amcazade (A+F), Avrat (A), Ayal (A), Birader (F), Damat (F), Ebeveyn (A), Emmi (A), Enişte (F), Etfal (A), Evlat (A), Hala (A), Halazade (A+F), Harem (A), Hemşire (F), Hemşirezade (F), Kerime (A), Kuzin (Fr), Kuzen (Fr), Mahdum (A), Peder (F), Refik (A), Refika (A), Sabi (A), Sübyan (A), Şvester (Alm), Tifil (A), Valide (A), Velet (A), Zevç (A), Zevce (A).*

13. Türkçe, Yabancı ve Karışık Olma Durumuna Göre Akrabalık Adları

Türkçe: Türkçede yer alan akrabalık adlarının pek çoğu Türkçe kökenlidir. Sözlükte tespit edilen ve Türkçe kökenli olan akrabalık adları şunlardır:

Abla, Abi, Ağabey, Amca Kızı, Amca Oğlu, Analık, Anne, Anneanne, Baba, Babaanne, Babalık, Bacı, Bacanak, Bala, Baldız, Besleme, Bibi, Böle, Bula, Büyükanne, Büyükbaba, Çağa, Dayı, Dayı Kızı, Dayı Oğlu, Dede, Döl Döş, Dünür, Ebe, Ede, Dadaş, Efe, Elti, Evlatlık, Gelin, Gelin Abla, Görümce, Güveyi, Haminne, Hatun, İç Güveyisi, İni, Kadınnine, Kardeş, Karı, Kayın, Kayınbaba, Kayınpeder, Kaynana, Kaynata, Kirve, Kuma, Kız, Kızan, Kız Kardeş, Koca, Nine, Oğlan, Oğul, Oğul Uşak, Oğulluk, Ortak, Öz Kardeş, Sağdıç, Sütanne, Süt Baba, Süt Kardeşi, Süt Kız, Süt Oğul, Taygeldi, Teyze, Torun, Uşak, Yeğen, Yenge, Üvey Anne, Üvey Baba, Üvey Kardeş.

Yabancı: Sözlükte Türkçe kökenli olanlar dışında yabancı adlar ile Türkçe ve yabancı karışık akrabalık adları da bulunmaktadır. Çalışmada akrabalık adlarının etimolojik bilgisine değinilmemiştir. Sadece Türkçe sözlükte yabancı dillere ait oldukları açıklananlar, sözlükte olduğu

gibi belirtilmiştir. Bu konuda geçmişte akrabalık adlarının kökenine ait çalışmalar bulunmakta olup⁵ bu çalışmaların zenginleştirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Sözlükte geçen ve yabancı olduğu belirtilen akrabalık adları parantez içinde hangi dilden alındığı (A: Arapça, Al: Almanca, F: Farsça, Fr: Fransızca) açıklanarak aşağıda sıralanmıştır:

Ahfat (A), Ahi (A), Amca (A), Amcazade (A+F), Avrat (A), Ayal (A), Birader (F), Damat (F), Ebeveyn (A), Emmi (A), Enişte (F), Etfal (A), Evlat (A), Hala (A), Halazade (A+F), Harem (A), Hemşire (F), Hemşirezade (F), Kerime (A), Kuzin (Fr), Kuzen (Fr), Mahdum (A), Peder (F), Refik (A), Refika (A), Sabi (A), Sübyan (A), Şvester (Al), Tıfil (A), Valide (A), Velet (A), Zevç (A), Zevce (A).

Türkçe akrabalık adları bakımından kendine yeten bir dildir. Ancak Türkçe bir sözcüğün bazen yabancı dildeki bir sözcükle veya iyelik eki almış çeşitli kullanımlarla ifade edildiği görülür. Buna sebep olan bir yaklaşım söz konusudur. Bunların bir tür örtmece olduğu da belirtilmektedir:

Bütün bunların dışında daha ziyade akrabalık belirten bazı kelimeleri bir başka kelimeyle ifade etme eğilimi de vardır. Baba yerine peder, anne yerine valide, kardeş yerine birader, eşim yerine bizim hatun/bizimki, kocam yerine bizim herif vs. Bu kelimelerin bazılarının yabancı bir dilden (Farsça) alındığı görülür. Kültürel ve psikolojik anlamda bir kaçma, kaçınma, mahremiyet vb. durumlar ifade eden bu tür kullanımlar, daha derince araştırılması gereken bir örtmece türüdür (Demirci 2008: 29).

Karışık: Sözlükteki bazı akrabalık adlarının Türkçe ile bir başka dilden alınan sözcüğün oluşturduğu birleşik sözcükler olduğu görülür. Bu sözcükler şunlardır:

Büyükpeder (T+F), Dayızade (T+F), Emmi Kızı (A+T), Emmi Oğlu (A+T), Hala Kızı (A+T), Hala Oğlu (A+T), Kayınbirader (T+F), Kayınvalide (T+A), Teyzezade (T+F).

Sonuç

Akrabalık adları bir dilin özgünlüğünü, zenginliğini, büyüklüğünü, tarihî tecrübelerini, geleneklerini ve kültürünü ortaya koyan önemli bir ölçüttür. Türklerde hem kan yoluyla hem de toplumsal ilişkiler nedeniyle akrabalık adları görülür. Türk toplumunda akrabalığa büyük önem verildiğinden kan yoluyla veya evlilik yoluyla kurulan akrabalıklar dışında oluşturulan yakınlık ve akrabalıklarla da akrabalık kavramı genişletilmiştir. Böyle bir yaklaşımla dayanışma, sosyallik, yakınlık ve ihtiyaçların karşılanması hedeflenmiştir.

Türk toplumu kolektif bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı akrabalık ilişkileri gelişmiştir. Sorunların çözülmesinde, yardımlaşma ve dayanışmada akrabalar birbirlerine destek çıkarlar. Türk atasözleri ve deyimlerinde et tınaktan ayrılmaz misali akrabalığın vazgeçilmezliği belirtilir. Teyzenin ana yarısı, amcanın baba yarısı sayıldığı bir toplumda akrabalık ilişkilerinde sorunlar yaşansa da bu birlikteliğin kalıcılığı ortaya konulur.

Çalışmada Türkçe sözlükteki akrabalık adları çeşitli ölçütler doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Sözlükte akrabalık adları kapsamında sevgi ifadeleri, argo kullanımlar, ses değişimine uğramış biçimler, çeşitli yakıştırmalar, saygı bildiren kalıp ifadeler, cinsiyeti belirten sözcükler, modern kullanımlar ve akrabalığa dönüşmeyen ifadeler hariç tutulduğunda, eş anlamlıları ile birlikte 150 kadar akrabalık adının yer aldığı tespit edilmiştir. Söz konusu akrabalık adlarının özelliklerinden hareketle oluşturulan tasnif göz önünde bulundurulduğunda bir akrabalık

⁵ Talat Tekin, Amca ve Teyze Kelimeleri Hakkında, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Tdk Yayınları, Ankara 1960, 283-294; Ahmet Buran, Gakgo / Gakgoş Kelimesinin Kökeni ve Anlamı, Türk Dili, (578), Şubat 2000, 173-178; Abdulkadir İnan, Güvey, Türkiyat Mecmuası X; Makaleler ve İncelemeler, 1968), Ankara, 335-340.

adının; (örneğin teyze) akrabalık derecesinden, medeni durumuna; cinsiyetinden kökenine kadar taşıdığı özellikler üzerinde fikir edinmek mümkündür.

Yapılan taramada Güncel Türkçe Sözlükte akrabalık adlarından *teyze oğlu* ve *teyze kızı* sözcüklerinin bulunmadığı görülmüştür. Sözlüğe bunların eklenmesi gerekir. Çünkü sözlükte *hala kızı* ve *hala oğlu*, *dayı kızı* ve *dayı oğlu*, *amca kızı* ve *amca oğlu* varken *teyze kızı* ve *teyze oğlu* sözcüklerinin bulunmaması bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. *Teyzezade* sözcüğü ise teyze oğlu için kullanılmıştır. Ancak bu sözcük, hem köken olarak karışık bir yapı (T+F) taşıdığı hem de şu an için sıkça kullanılmadığı için teyze oğlunun yerini tutmamaktadır. Buna benzer bir başka durum da *mahdum* sözcüğüdür. Arapça kökenli olan ve erkek evlat anlamına gelen bu sözcük de sıkça kullanılmamaktadır. *Mahdum* sözcüğünün dişil biçimi olan *mahdume* sözcüğü ise sözlükte yer almamaktadır. Bu durum, geçmişten beri gelen kullanım sıklığı ile bağlantılı olabilir.

Üvey olma durumu ve evlat edinme, evlilik ilişkisi dışında akrabalık oluşturan yakınlaşma biçimleridir. Sözlükte ayrımı belirtmek bakımından üvey anne ve üvey baba yer alır ancak öz anne ve öz baba biçiminde üvey olmayan akrabalık ilişkisi belirtilmez. Baba ve anne sözcükleri akrabalık derecesinin birinci derece ve öz olduğunu ifade etmeye yeterlidir. Ancak sözlükte *öz kardeş* yer alır. İkinci derece akrabalık olan kardeşliğin öz veya üvey oluşunun açıklık kazanması bakımından sözlükte öz kardeş ve üvey kardeş sözcüklerinin bulunması uygundur.

Sözlükte *zevç*, *zevce*, *valide* gibi standart Türkçede sıklıkla kullanılmayan bazı sözcüklerin “eskimiş” ifadesiyle; *dünür*, *bula*, *taygeldi* gibi sözcüklerin de “halk ağzında”ki kullanımlar olarak belirtildiği görülmektedir. Sözlüğün taşıdığı isimle güncel oluşu, bu bakımdan isabetlidir. Dilin canlılığını göz önünde bulundurarak kullanımdan düşen veya eskiyen sözcüklerle; ağzılardan standart Türkçeye giren sözcükleri bir şekilde belirtmek gerekir.

Çalışmada toplumun kullandığı fakat aradaki farkı bilmediği bazı kullanımlara da açıklık getirildi. Örneğin *büyükanne* için kullanılan *nine* kelimesi ile *anneanne* için kullanılan *ebe* kelimesi aynı anlamdaymış gibi değerlendirilir. Oysa *ebe*, annenin annesi demek olup, babanın annesi anlamıyla kullanımı hatalıdır. Sözlükte bu farka değinilmediği dikkat çekmektedir. *Ebe* doğum yapan kadın anlamıyla ve çocuk oyunlarında cezalı olan kimse için de kullanılır. Doğum yapan kadınla *anneanne* için *ebe* sözcüğünün ortak bir biçimde kullanılması belki bunların zamanla bir ayrışması da olabilir. Geçmişte yaşanan şartlar ve sağlık imkânları düşünüldüğünde doğum işini aile büyüğü olarak göngörmüş, tecrübeli olan büyüklerin yaptığı anlaşılır. Buradan hareketle *ebe* sözcüğünün sonradan bir meslek adı olduğu düşünülebilir. *Ebe* dışında bir başka sözcük de *haminnedir*. *Haminne*, Türkçe sözlükte anlam olarak yaşlı ve saygı duyulan kadın olarak geçiyor. Oysa *haminnenin* edebi eserlerde ve halk söyleyişlerindeki kullanımına bakıldığında *anneannenin* annesi olduğu anlaşılıyor. Yani ailenin en büyüğü olup 4. kuşağı temsil eder.

Akrabalık adlarının tespiti sadece dil bakımından değil ayrıca tıpta genetik hastalıklar, sosyolojide akraba evlilikleri ve hukukta özellikle miras hukukunda önem teşkil etmektedir.

Günümüzde akrabalık kavramına yüklenen anlam biyolojik bir yapıdan çok psikolojik bir yapı kazanmıştır. Gençlerin kan kardeşliği (kanka) dedikleri dostları ile her türlü sırlarını paylaştıkları görülür. İnternet yazışmalarına bakıldığında gençler, ağırlıklı olarak, akrabadan dost olabileceğine pek ihtimal vermediklerini, daha çok yakın ilişki kurdukları arkadaş ve akranlarını dost sayabileceklerini belirtmektedirler. Bunun yanında özellikle büyük şehirlerde akrabalık bağlarının giderek zayıfladığı görülmektedir. Ziyaretler, sosyal dayanışma, yardımlaşma bakımından akrabalık kurumu yaşatılmalıdır. Sosyal dayanışma en çok akrabalar arasında görülür. Bir toplumda akrabalık bağları ne kadar sağlam olursa o toplum o kadar sağlam ve güçlü olur.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan. (1998). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. 1. Cilt, Ankara: TDK Yayınları.
- AKSAN,Doğan. (1999). Türkçenin Gücü. 6. Basım. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- BALAMAN, Ali Rıza. (2002). Evlilik Akrabalık Türleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BİNLER, Mehmet Ziya. (2006). Türk Dünyası Aile ve Akrabalık Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Selenga Yayınları.
- BURAN, Ahmet (2000). Gakgo / Gakgoş Kelimesinin Kökeni ve Anlamı. Türk Dili (578). Şubat, s.173-178.
- CAFEROĞLU, Ahmet. (1972). “Kaşgarlı Mahmut'a Göre Akraba Adları”, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi. Ekim, C: XXVII. S: 253. s. 22-26.
- CRYSTAL, David, (2007), Dillerin Katli. Çev. Gökhan Cansız. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- DEMİRCİ, Kerim. (2008). Örtmece (Euphemism) Kavramı Üzerine. Millî Folklor. S.77, s. 21-35.
- GÖKALP, Ziya. (2011). Türkçülüğün Esasları, 11. Basım. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- GÖMEÇ, Saadettin. (2001). Köktürkçe Belgelerdeki Bazı Akrabalık İsimleri. Türk Dünyası Tarih Dergisi. S.173, s. 1-6.
- GÖMEÇ, Saadettin. (2001). Divanü Lugat-it Türk'de Akrabalık Bildiren Terimler, Türk Kültürü, 39/464 s. 10-19.
- GÜLENSOY, Tuncer. (1973-1974). Altay Dillerindeki Akrabalık Adları Üzerine Notlar, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, s.283-318.
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/>
- http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&view=gts
- İNAN, Abdulkadir. (1968). Güvey. Türkiyat Mecmuası X; Makaleler ve İncelemeler. Ankara. 335-340.
- LI, Yong Song. (1999). Türk Dillerinde Akrabalık Adları. İstanbul: Simurg Yayınları.
- KARAHAN, Leyla. (2009). Türkçede Dinî Anlamlı Bazı Kişi Adlarını Ekle Değiştirme Geleneği. Dil Araştırmaları, Sayı 4, Bahar, 17-24.
- ÖZER, M. Adil. (1981). Türk Halk Biliminde Düğün-Evlilik-Akrabalık Terimleri Sözlüğü. Ankara: Ziya Gökalp Derneği Yayınları, Aslımlar Matbaası.
- SOYDAN, Celal. (2003). Urdu Dilinde Akrabalık Terimleri ve Müslüman Hint Toplumunda Aile Yapısı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi. S. 43, 43-56.
- ŞENER, Esat. (1998). Türk Medeni Kanunu. 3. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- TEKİN, Talat. (1960). Amca ve Teyze Kelimeleri Hakkında. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Ankara: TDK Yayınları. s. 283-294.
- TUTAR, Hüseyin. (2007). Kırgızlarda Akrabalık Terminolojisi ve Akrabalık İlişkileri. Hacettepe Üniv. Türkiyat Arşt. Enst. Dergisi, S. 6, Bahar, 155-170.

GÜNCEL SÖZLÜKTEKİ AKRABALIK ADLARI

- Aba: (I) isim halk ağzında 1. isim Abla 2. Anne
- Abi: Büyük erkek kardeş, ağa, aka, ede, efe
- Abla: Bir kimsenin kendisinden büyük olan kız kardeş
- Adam: 9. Eş, koca
- Ağa: 3. Ağabey, 6. Koca
- Ağababa: Dede, ata
- Ağabey: Büyük erkek kardeş, ağa, aka, ede, efe
- Ahfat: Erkek torunlar
- Ahi: kardeş
- Ahretlik: 3. Besleme kız, beslek
- Aka: 1. Baba. 2. Ağabey, büyük kardeş
- Amca kızı: isim Amcanın kızı, emmi kızı
- Amca oğlu: isim Amcanın oğlu, emmi oğlu
- Amca: Babanın erkek kardeşi, baba yarısı, emmi
- Amcazade: Amcanın oğlu
- Ana yarısı: Teyze
- Ana: Anne
- Analık: 5. Üvey ana
- Anne: Çocuğu olan kadın, ana, valide
- Anneanne Annenin annesi
- Ata: 1. Baba 2. Dedelerden ve büyükbabalardan her biri 3. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri (Daha çok baba anlamıyla)
- Avrat: 1. Kadın 2. Karı, eş
- Ayal: Karı, eş
- Ayvaz: Koca, erkek, eş
- Baba yarısı: isim Amca
- Baba: 1. isim Çocuğu olan erkek, peder
- Babaanne: isim Babanın annesi
- Babalık: 2. Üvey baba 3. Kaynata
- Babalık: 2. üvey baba, 3. Kaynata
- Bacanak: 1. isim Eşleri kardeş olan erkeklerin birbirine göre durumu
- Bacı: 1. isim Kız kardeş
- Bala: 1. isim Yavru, çocuk
- Baldız: isim Erkeğe göre eşinin kız kardeşi
- Bayan: 3. Eş, karı
- Besleme: 2. Evlatlık olarak alınarak ev işlerinde çalıştırılan kız, besleme kız, beslemelik, beslek
- Besleme kız: Besleme
- Beslek: Besleme, hizmetçi, ahretlik
- Beslemelik: Besleme
- Bey: 3. Eş, koca
- Bibi halk ağzında isim Hala
- Birader: 1. isim Erkek kardeş
- Böle: isim halk ağzında 1. isim Teyze kızı 2. Amca, dayı, hala çocuğu
- Bula: (isim halk ağzında isim Yenge, amca veya dayı karısı)
- Büyükana: isim (büyü'kana) halk ağzında isim Büyükanne
- Büyükanne: isim (büyü'kanne) isim Nine
- Büyükbaba: isim (büyü'kbaba) isim Dede
- Büyükpeder: isim (büyü'kpeder) isim Büyükbaba, dede
- Cet: isim Arapça cedd isim Dede, büyükbaba, ata
- Cicianne: 2. Üvey anne
- Çağa: Çocuk, bebek
- Çocuk: 1. isim Küçük yaştaki erkek veya kız
- Dadaş: 1. isim Erkek kardeş
- Damat: Farsça 2. Bir kızın ailesinden olan büyüklere göre kızın kocası, güveyi
- Dayı kızı: Dayının kızı
- Dayı oğlu: isim Dayının oğlu, dayızade
- Dayı zade: isim Dayı oğlu
- Dayı: 1. isim Annenin erkek kardeşi
- Dede: 1. isim Torunu olan erkek, büyükbaba, büyükpeder
- Döl döş: isim Çocuklar ve torunlar, soy sop
- Dünür: isim Eşlerin baba ve analarının birbirlerine göre durumu
- Ebe: 2. Büyükanne, nine
- Ebeveyn: Arapça Anne ve baba
- Ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar
- Ede: Ağabey
- Efe: 2. Ağabey
- Efendi: 3. Koca
- Efendibaba: Bazı ailelerde çocukların babaları, gelinlerin kayınpederleri için kullandıkları saygı sözü
- Ehil: 3. Karı kocadan her biri, eş "Bu adam ehliyle iyi geçinmiyor."
- Elkızı 1. isim Gelin 2. Kadın, eş
- Elti: Kadına göre kocasının erkek kardeşlerinin eşlerinden her biri
- Emmi kızı: Amca kızı
- Emmi oğlu: Amca oğlu

Turkish Studies

- Emmi: halk ağzında Arapça Amca
- Enişte: Farsça isim Bir kimsenin kız kardeşinin veya kadın hısımlarından birinin kocası
- Er: 5. Koca
- Erkek: 3. Koca
- Eş: 2. Karı kocadan her biri, hayat arkadaşı, refik, refika
- Etfal: Çocuklar
- Evlat: 1. isim Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk
- Evlatlık: 2. Küçük yaşta eve alınıp yetiştirilen kimse 3. hukuk Birinin yasayla evlat olma hakkı tanıdığı kimse
- Familya: 3. Karı, eş
- Füru: 2. hukuk Çocuklar, torunlar
- Gelin abla: isim halk ağzında Yenge
- Gelin: 1. isim Evlenmek için hazırlanmış, süslenmiş kız veya yeni evlenmiş kadın 2. Aileye evlenme yoluyla girmiş olan kadın
- Görümce: Kadına göre kocasının kız kardeşi
- Güveyi: Damat
- Hala kızı: Halanın kızı
- Hala oğlu: Halanın oğlu veya çocuğu, halazade
- Hala: Babanın kız kardeşi, bibi
- Halazade: Halanın oğlu
- Haminne: isim Yaşlı ve saygı duyulan kadın anneannenin annesidir.
- Hanım: 2. Kadın, eş
- Hanımanne: Kaynana
- Haramzade: piç
- Harem: 3. Karı, eş
- Hatun: 3. Eş, zevce
- Helalzade: Nikâhli bir ana ve babadan doğmuş kimse
- Hemşire: 2. Kız kardeş, bacı
- Hemşirezade: Kız kardeşin çocuğu
- Herif: 3. Evin erkeği
- Horanta: Aile halkı
- İç güveyisi: Eşinin ailesinin evinde oturan damat, iç güveyi
- İhtiyar: 4. isim Baba veya anne
- İni: Kayın, kayımbirader
- Kadinnine. 1. isim Büyükanne
- Kan kardeşi (isim Birbirlerinin kanını emerek veya yalayıp ant içmek yoluyla kardeş olanlardan her biri, ant kardeşi)
- Kardeş: 1. isim Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı
- Karı: 1. isim Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce
- Karıdaş: kardeş
- Kayın: Kadın veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşi, kayımbirader
- Kayımbaba: kaynata
- Kayımbirader: kayın
- Kayımpeder: kaynata
- Kayınvalide: kaynana
- Kaynana: isim Kocaya veya kadına göre birbirlerinin annesi, kayınvalide, hanımanne
- Kaynata: isim Kocaya veya kadına göre birbirlerinin babası, kayınbaba, kayınpeder, babalık
- Kerime: Kız evlat
- Kız kardeş: isim Bir kimsenin bayan kardeşi
- Kız: Dişi çocuk
- Kızan: halk ağzında 1. isim Erkek çocuk 3. Çoluk çocuk
- Kız Kızan: Çoluk çocuk, ev halkı.
- Kirve: isim Sünnet olan çocuğun bütün masraflarını üstlendikten sonra sünnet sırasında çocuğu kucağına alarak elini, kolunu tutan ve bütün hayatı boyunca çocuk üzerinde babasına yakın hak taşıyan kimse
- Koca: 1. isim Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç
- Kocakarı: 1.yaşlı kadın, 2. Argoda anne
- Kuma: isim Aynı erkekle evli olan kadınların birbirine göre adı, ortak
- Kuzen: F. Teyze, dayı, hala veya amcanın erkek çocuğu, erkek yeğen, böle.
- Kuzin: F. Teyze, dayı, hala veya amcanın kız çocuğu, kız yeğen, böle.
- Mahdum: isim Erkek evlat, oğul
- Moruk: 1. isim Gençlere göre yaşlı anne, baba
- Nene: Nine
- Nine: 1. isim Torunu olan kadın, büyükanne, nene
- Oğlan: 1. isim Erkek çocuk
- Oğul uşak: isim Çocuklar ve torunlar
- Oğul: 1. isim Erkek evlat
- Oğulluk: 2. Üvey oğul

Turkish Studies

Ortak: 3. Kuma	Taygeldi: isim İkinci kez evlenen kadının beraberinde getirdiği çocuk veya çocuklar
Öz kardeş: isim Ana babaları bir olan kardeşlerden her biri	Teyze: 1. isim Annenin kız kardeşi, ana yarısı
Partner: 1. isim Eş	Teyzede: T+F isim Teyzenin oğlu
Peder: 1. isim Baba	Tıfil: Küçük çocuk
Refik: 2. Eş, koca, zevç	Torun: 1. isim Bir kimseye göre çocuğunun çocuğu
Refika: isim Eş, karı	Usul: 2. hukuk Bir kimsenin ana, baba, dede ve nineleri
Sabi: Küçük çocuk	Uşak: 1. isim Çocuk
Sağdıç: isim Düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse	Üvey anne: 1. isim Öz olmayan anne, analık, üvey ana, cicianne
Sübyan: Çocuklar	Üvey baba: 1. isim Öz olmayan baba, babalık
Süt baba: süt baba isim Sütannenin kocası	Üvey kardeş: isim Anaları veya babaları ayrı olan kardeşlerden her biri
Süt kardeşi: isim Aynı kadından süt emmiş, kardeş olmayan çocukların her biri	Valide: isim Anne
Süt kız: isim Bir kadının kendi çocuğu değilken emzirdiği ve kocasıyla birlikte evlat olarak benimsediği kız çocuk	Velet: 1. isim Oğul, çocuk
Süt oğul: isim Bir kadının kendi çocuğu değilken emzirdiği ve kocasının da evlat olarak benimsediği erkek çocuk	Yavru: 2. Çocuk, evlat
Sütanne: isim Bir çocuğun, annesi dışında sütünü emmiş olduğu kadın, sütana, sütnine	Yeğen: 1. isim Birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu
Sütnine: isim Sütanne	Yenge: 1. isim Bir kimsenin kardeşinin, dayısının veya amcasının karısı
Şvester: 1. isim Hemşire 2. Kız kardeş	Zade: 1. isim Oğul, evlat
	Zevce: A. isim Karı
	Zevç: A. koca

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012